

Ringmärkningsåterfynd från Kvismaren

Bo Nielsen

Ringmärkningsåterfynd av fyra sydostflyttande arter och en sydvästflyttande art redovisas nedan i kartform, tillsammans med korta tolkningar som man kan göra utifrån fynden av respektive art.

Inledning

Generellt kan man säga att fågelarter som är frötände eller i vissa fall livnär sig på stillasittande smådjur som spindlar eller maskar, huvudsakligen flyttar till Västeuropa, ned till Medelhavsområdet. Fågelarter som åter flygande insekter måste flytta längre, oftast ned till Afrika söder om Sahara. Av de arter som tillhör den sistnämnda gruppen och som häckar i Sverige, flyttar en helt överväldigande majoritet till ett ganska begränsat område i Afrika, nämligen till zonen mellan öknen och det tropiska regnskogsområdet i Västafrika. Viktiga trakter är länderna runt Nigerfloden och ytterligare några områden runt Guineabukten. Flera exempel på arter med detta flyttmönster har presenterats i den här artikelserien (Nielsen & Rhönnsstad 1995, 1996). Gemensamt för dessa är att deras flyttning ned till Medelhavsområdet är lätt att följa tack vare rikligt med fynd i västra eller centrala Europa. Söder om Sahara finns det oftast mycket få fynd, men genom att förlänga flyttningsriktningarna går det ändå ofta att dra ganska långtgående slutsatser.

De arter som tas upp i årets artikel uppvisar ett helt annat flyttmönster. De flyttar antingen till Asien (blåhake) eller till östra Afrika. Undantaget är gulärulan som behandlas tillsammans med sädesärulan. För dessa arter är det vanligen så att det av fle-

ra anledningar finns mycket få återfynd även i Europa. I östra Europa är ringmärkning betydligt ovanligare än i västra Europa. Endast i Baltikum och i Ryssland finns det några enskilda fågelstationer. Till för endast några år sedan gjorde den politiska situationen det svårt att få information om återfynd från de här länderna. Detta innebär att analysen av flyttningvägarna baseras på få fynd men att även frånvaron av västliga fynd utgör en viktig del av tolkningen.

Arter

Gulärula

Gulärulan är en typisk sydvästflyttare. Intressant nog har Kvismaren t o m ett fynd i Afrika av arten. Detta gjordes i februari i Elfenbenskusten. I övrigt är återfyndsbilden normal för en art med det här flyttmönstret.

Sädesärula

Sädesärulan övervintrar i Mellersta Östern och nordöstra Afrika (SOF 1990). Återfynden visar att sädesärulorna flyger till östra delen av Medelhavsområdet. Det är troligt att de också rundar Medelhavet, även om det inte finns några fynd som visar detta. Det finns ett fynd i f d Sovjetunionen nära Turkiet. Kan det vara så att vissa individer rundar inte bara Medelhavet utan också Svarta havet på väg till Egypten. Eller var

den på väg till en östligare belägen övervintringslokal?

Blåhake

Blåhaken är en mycket intressant art. Det är en av de få svenska arter som är en utpräglad sydstflyttare. Var de skandinaviska fåglarna har sina vinterkvarter är fortfarande till största delen okänt. Blåhakar återfinns på vintern i södra Asien (SOF 1990). Troligen ligger övervintringsområdet för de skandinaviska blåhakarna någonstans i området Iran, Afghanistan, Pakistan och norra Indien. Från dessa områden är det mycket svårt att få återfynd. Man får istället titta på den allmänna flyttningsriktningen som de närliggande fynden utpekar. Men varför kommer de då ner till Kvismaren först? Svaret är att det nog inte är svenska blåhakar som fångas i Kvismaren utan norska. Kontrollen av en norsk-märkt individ i Kvismaren stöder den tolkningen, och i Norge häckar det blåhakar mycket sydligare än i Sverige.

Törnsångare

Törnsångaren övervintrar i tropiska Afrika (SOF 1990). Samtliga Kvismarens återfynd, utom två, är från Sverige eller strax söder om Östersjön. Dessa fynd ger inte stor information om vart de flyttar. Dock

kan man anta att flyttningsriktningen är östlig dels eftersom det finns två återfynd från Rybachi i den ryska enklaven Kaliningrad. Det brukar indikera sydstflyttningsriktning, dels eftersom fynd i Västeuropa saknas vilket är mycket ovanligt för en art med så många ringmärkta individer. Detta tillsammans med ett fynd i norra Egypten under vårsträcket gör att man ganska säkert kan säga att Kvismarens törnsångare övervintrar någonstans i centrala eller östra delen av Afrika.

Törnskata

Törnskatan uppfyller också alla kriterier för att vara en sydstflyttare. Inga fynd i västra Europa och två av tre Sverigefynd utmed Östersjökusten. Dessutom två fynd i Grekland. Fyndet på Rhodos är ett vinterfynd, men det skall man nog inte ta så allvarligt. Ringen återfanns i början på december och det saknas uppgift om när exakt fyndet gjordes eller i vilket skick fågeln var. Dessutom är den normala sträcktiden i Grekland för våra törnskator från slutet av september till början av november, så om det var en sen flyttare och det dröjde några veckor innan ringen rapporterades, så var den på flyttning. Arten övervintrar i östra och södra Afrika (SOF 1990).

Referenser

- Nielsen, B. & Rhönstadt, P. 1995. Ringmärkningsåterfynd från Kvismaren. Fåglar i Kvismaren 10: 17—28.
- Nielsen, B. & Rhönstadt, P. 1996. Rørsångarens och sävsångarens flyttning — en analys av återfynd och ringmärkningsmaterial från Kvismaren. Fåglar i Kvismaren 11: 18—26.
- SOF. 1990. Sveriges fåglar 2:a uppl. Stockholm

Teckenförklaring till kartorna

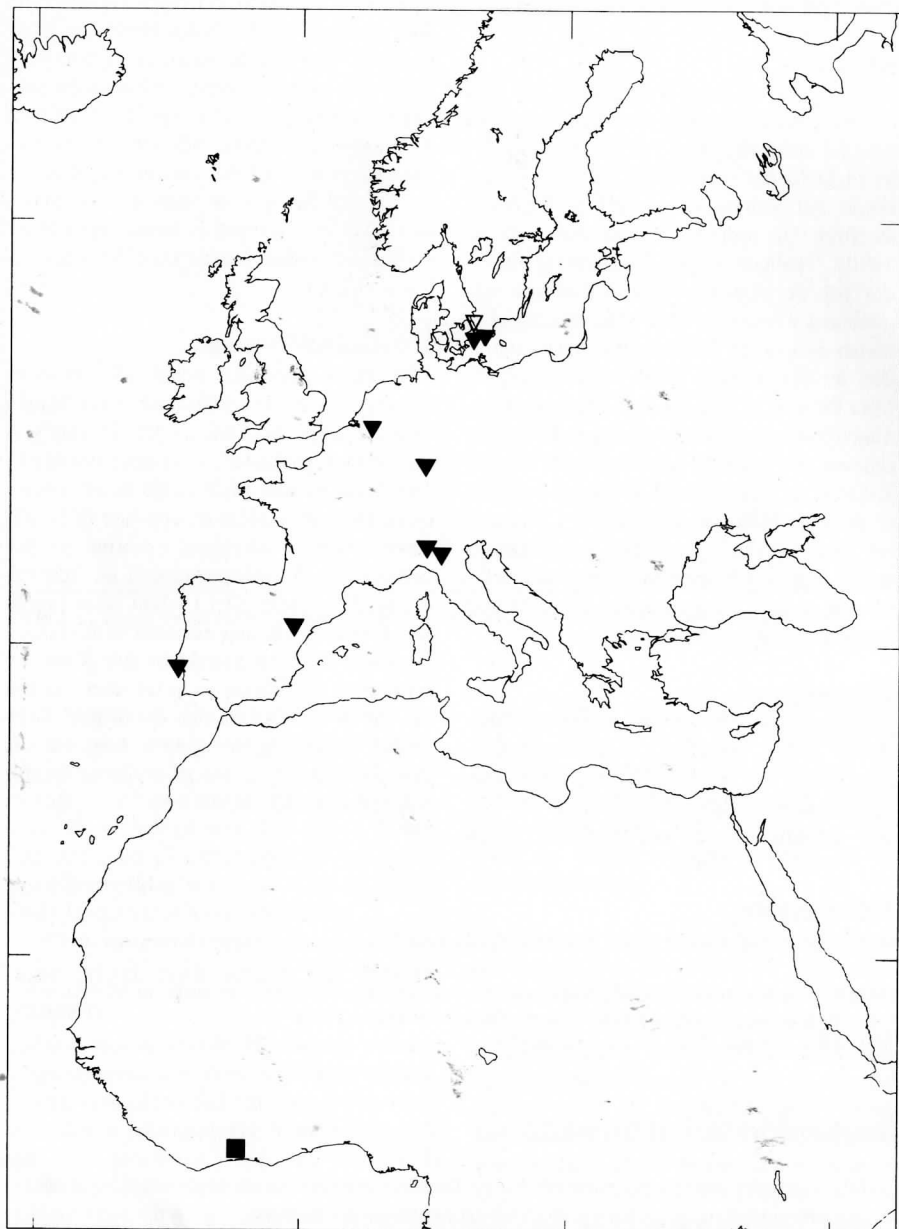
Fyllda symboler anger återfyndsplats för en fågel ringmärkt i Kvismaren. Ofylld symbol anger ringmärkningsplats för en fågel kontrollerad vid Kvismaren.

▼ = 1, ▼ = 2 - 4 höstfynd.

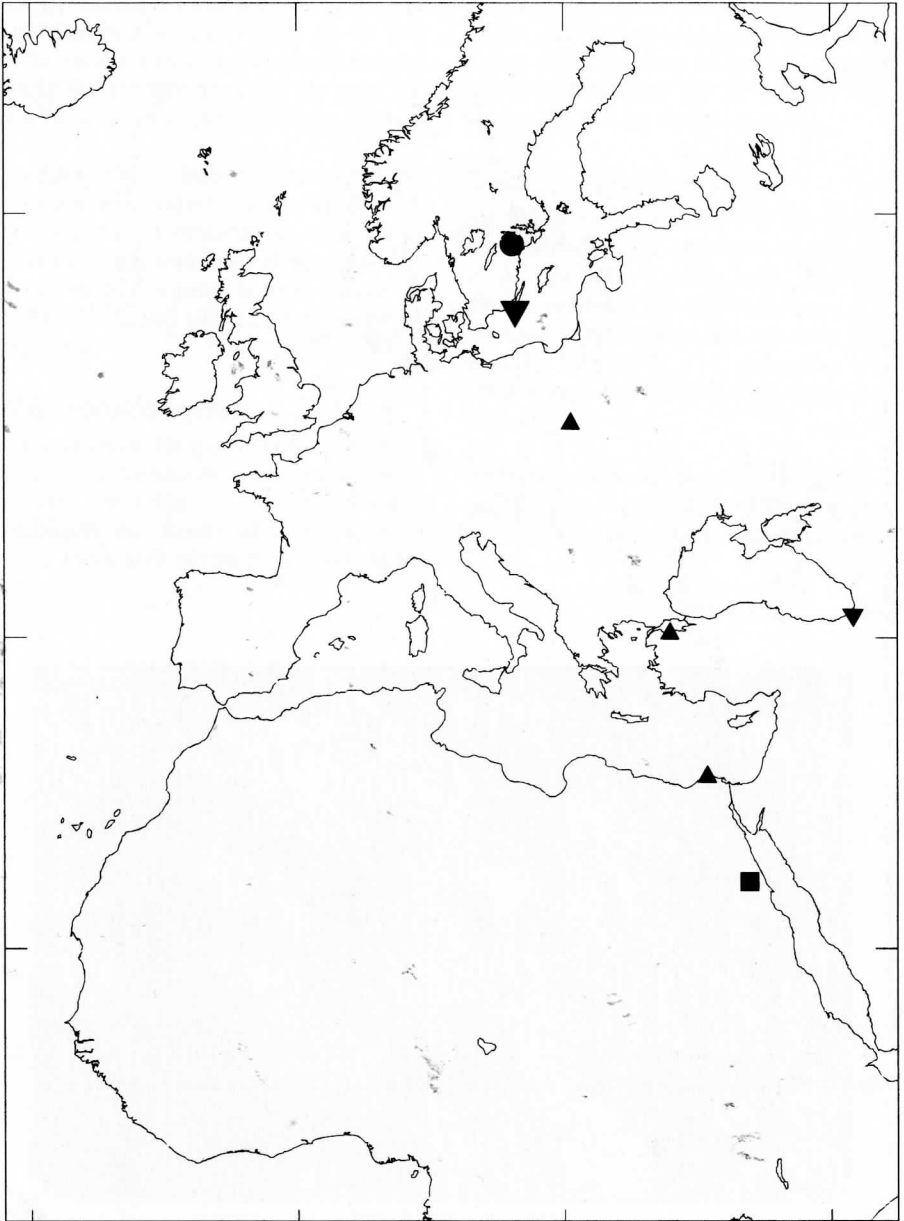
■ = 1 vinterfynd.

▲ = 1 vårfynd.

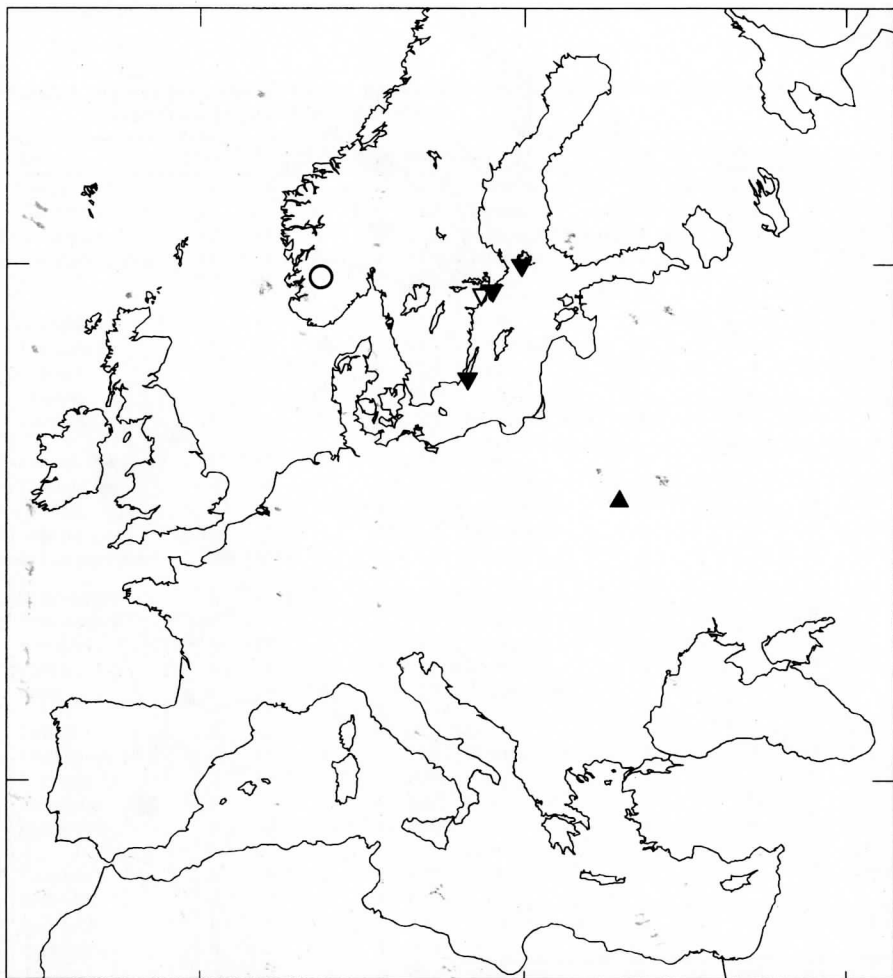
● = 1-2 sommarfynd.

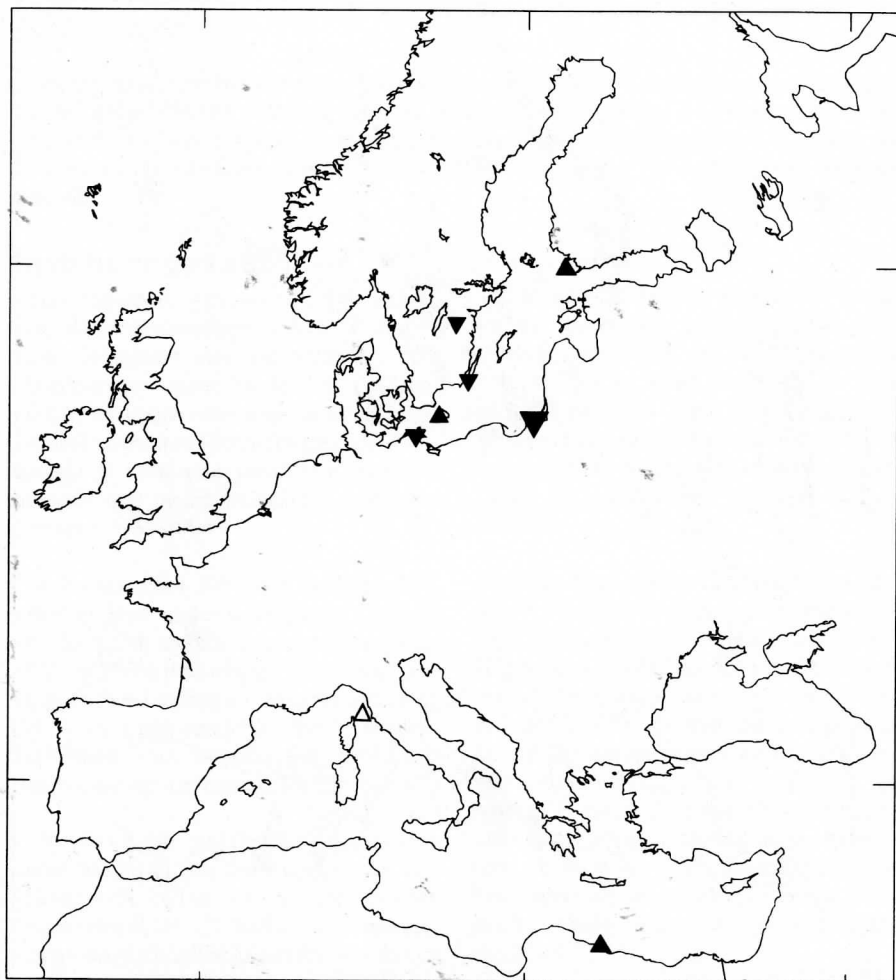
Figur 1 Återfynd av GULÄRLA: nio i Kvismaren ringmärkta och en kontrollerad i Kvismären.

Figur 2 Återfynd av SÄDESÄRLA: tio i Kvismaren ringmärkta.

Figur 3 Aterfynd av BLÅHAKE: fyra i Kvismaren ringmärkta och två i Kvismaren kontrollerade.

Figur 4 Återfynd av TÖRNSÅNGARE: åtta i Kvismaren ringmärkta och en i Kvismaren kontrollerad.

Figur 5 Återfynd av TÖRNSKATA: fyra i Kvismaren ringmärkta och en i Kvismaren kontrollerad.